

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

§. 5. De S. Clemente Alexandrino.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

lium, & eum, qui ungit, id est, Patrem. Et iterum: Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos discernit: de Patre & Filio; & de his, qui adoptionem perceperunt, dicit: Hi autem sunt Ecclesia: hac enim est Synagoga Dei, quam Deus, hoc est, Filius per semetipsum collegit: de quo iterum dicit: Deus Deorum Dominus locutus est, & vocavit terram. Quis Deus? de quo dicit, Deus manifeste venit, Deus noster, & non silebit: hoc est, Filius, qui secundum manifestationem hominibus advenit. . . Nemo igitur alius, quemadmodum prædixi, Deus nominatur, aut Dominus appellatur, nisi qui est omnium Deus & Dominus, qui & Moysi dixit: Ego sum, qui sum; & huius Filius Jesus Christus Dominus noster.

Sic itaque argumentatur S. Irenæus. Spiritus sanctus numquam definitivè & absolutè Deum aut Dominum appellasset eum, qui non esset verus Deus, aut verus Dominus. Atqui Spiritus sanctus in Scriptura non solum Patrem, sed etiam Filium definitivè & absolutè nominat Deum & Dominum. Ergo uterque verus Deus est, & verus Dominus. Sensit igitur Irenæus, Filium seu Verbum, verum Deum esse, sicut & verum Dominum. Sensit igitur Irenæus Filium seu Verbum, cum Patre unum verum Deum esse; ut enim ait ibidem, unicus est verus Deus, super quem alius Deus non est.

S. Irenæi mens ampliùs declarari potest ex lib. 4. c. 8. ubi Filium Patri manifestè facit æqualem in omnibus saltem essentialibus & absolutis. Bene, inquit, qui dixit ipsum immensum Patrem in Filio mensuratum. Mensura enim Patris Filius, quoniam & capit eum. Secundum Irenæum, Patris quantumvis immensi Filius mensura est. Mensura autem adequatur mensuratio; alioqui simul erit & non erit mensura. Ergo, &c. Et verò, secundum Irenæum, Pater, quamvis immensus, quia mensuram finitam habere non potest, mensuratur à Filio, quia Filius capit eum, adeoque ipse quoque immensus est. Immensum autem immenso æquale est. Ergo, secundum Irenæum, Filius æqualis est Patri.

Obj. S. Irenæus lib. 4. c. 17. sic loquitur: Ministrat ei ad omnia sua progenies, & figuratio sua, & Spiritus sanctus, verbum & sapientia, quibus serviunt & subiecti sunt omnes Angeli. Et lib. 3. c. 8. in Scripturæ verba, Quoniam ipse præcepit, & creata sunt, ipse dixit, & facta sunt, sic ait: Cui ergo præcepit? Verbo scilicet, per quod, inquit, cœli firmati sunt. Et lib. 2. cap. 49. hæc habet: Si quis exquirat causam, propter quam in omnibus Pater communicans Filio, solus scire & horam & diem (extremi iudicii) à Domino manifestatus est; neque aptabilius magis, neque decentior, nec sine periculo alteram quam hanc inveniat in presenti, quoniam cum solus verax magister est Dominus, ut discamus per ipsum, super omnia esse Patrem: etenim Pater, ait, maior me est.

R. ad 1. secundum Irenæum, Filium in productione mundi non ministrasse Patri, ut famulum hero, vel servum Domino, vel creaturam Creatori, sed ut Filium Patri, quocum unus verus Deus & Dominus est, cui tamen, quia Filius ejus est, aliquo subest modo, qui perfectam in natura & essentia æqualitatem non excludit.

R. ad 2. secundum Irenæum, Patrem præcipere Verbo suo, non ut Dominum servo, aut herum famulo, aut Creatorem creaturæ, sed ut patrem filio, sibi in omnibus essentialibus æquali, sive, quod idem est, sibi in natura, substantia, maiestate, gloria, deitate pari, & cui proinde sola notionali prærogativa paternitatis excellit.

Ad 3. respondetur, communiter Irenæum loqui de Verbo, non secundum divinitatem, sed secundum humanitatem assumptam. Responderi potest, sensum Irenæi esse, quod Christus dixerit, soli Patri notum esse diem iudicii, non quod re ipsa diem illum ignoret Filius; Pater enim Filio communicat in omnibus; sed ut cum exaggeratione quadam loquens, doceret nos, super omnia esse Patrem; adeoque mirum non esse, quod homines multa, quæ ad Patrem attinent,

investigare non possint, nec absque periculo secreta divina curiosius indagare queant.

§. V.

De S. Clemente Alexandrino.

S. Clemens, Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyter, vir doctissimus, Pantæni discipulus, magister Origenis, vixit sub Severo Imperatore, & Catechumenorum institutioni præfuit. De eo quæritur, quid senserit de divinitate Verbi.

Bellarmin. lib. de Sc. t. Eccl. 1.

Euseb. lib. 6. hist.

RESPONSIO.

Sensit Verbum esse verum Deum, Patri deitate parem.

Prob. ex admonitione ad Græcos, ubi de Verbo sic loquitur: Qui re vera est Deus manifestissimus, qui est universonum Domino exequatus, quoniam erat ejus Filius, & Verbum erat in Deo. Juxta Clementem, Verbum re vera est Deus, non inferioris ordinis, sed Deo Patri universonum Domino deitate æqualis, quia verus & genuinus fœtus illius est, adeoque unius & ejusdem cum illo essentia: unde Patri immanet, sicut & Pater ipsi. Post Libri initium jam dixerat: Hic ergo Verbum Christus, & ut nos olim essemus, erat enim Deo, & ut bene essemus, causa fuit. Nunc autem apparuit hominibus hic ipse Verbum, qui solus est ambo, Deus & homo. Quibus verbis apertè dicit, Verbum incarnatum tam verè & propriè Deum esse, quàm verè & propriè homo est; cum eodem tenore dicat eum esse Deum & hominem. In Comment. epist. 1. Joan. hæc habet: Cum dicit, Quod erat ab initio, generationem tangit sine principio Filii cum Patre simul extantis: erat ergo est, non verbum eternitatis significativum habentis initium, sicut etiam Verbum ipsum, hoc est, Filius Dei secundum equalitatem substantia unum cum Patre consistit, sempiternum est & infectum.

Præterea, sic dicit lib. 1. Pædagogi c. 8. Nihil ergo odio habet Deus. Sed neque Verbum: utrumque enim unum est, nempe Deus. Dixit enim, In principio erat Verbum, & Verbum erat in Deo, & Deus erat Verbum. Et in fine lib. 3. Laudemus unum Patrem, & Filium... unâ cum sancto Spiritu, qui unus est omnia, in quo omnia, per quem omnia unum, per quem est, quod semper est, ejus membra omnes, ejus sunt: gloria & secula, qui est undequaque bonus, undequaque pulcher, undequaque sapiens, undequaque iustus; cui gloria nunc & in secula seculorum. Nihil expressius dici potuit. Juxta Clementem, Pater, Filius, & Spiritus sanctus unus est Deus, qui unus est omnia, in quo omnia, &c. ejus sunt gloria & secula, qui est undequaque bonus, undequaque pulcher, &c. Juxta Clementem igitur, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, maiestate, gloria, bonitate, justitia, pulchritudine, potentia & sapientia, adeoque deitate unum sunt. Juxta Clementem igitur, sicut Pater verus Deus est, ita & Filius, & Spiritus sanctus.

Obj. Clemens lib. 7. Stromatum apertè significat naturam Filii distinctam & diversam esse à natura Patris, adeoque Filium creaturam esse. Perfectissima autem, inquit, & sanctissima, & maxime principalis, & que maxime imperat, & est maxime regia, & longe beneficentissima, est natura Filii, que est soli omnipotenti propinquissima. Unde inferius de eodem Filio loquitur, tamquam de creatura Deo Creatori subiecta: Neque ab alio prohibitus umquam fuerit, qui est omnium Dominus, & maxime boni & omnipotentis Patris voluntati serviens.

R. neg. obj. Ad 1. locum dico, Clementem ibi sumere naturam pro persona, nec aliud dicere, quàm personam Filii quàm personam Patris, à qua distinguitur, conjunctissimam esse, eique propinquissimam. Quod verè & propriè dici potuit; cum una sit utriusque persone essentia seu substantia. Bonitas responsionis ostenditur, 1. Ex eo quod ibidem Clemens Filio attribuit ea, quæ soli vero Deo convenire possunt. Sic enim prolequitur: Hec est maxima excellentia, que omnia ordinat.

ordinat ex voluntate Patris, & optimè gubernat universum, indefessa & inexhausta potestate cuncta operans, propterea quod agit arcanas & abditas respiciens notiones. Numquam enim à sua specula excedit Dei Filius, ut qui non dividatur, non disseceatur, non transeat à loco ad locum, sit autem semper ubique, & contineatur nusquam; tota mens, tota lux paterna, totus oculus, qui omnia videt, omnia audit, scit omnia, &c.

Confirm. 2. ex eo quod etiam quarto sæculo, post exortam Pelagianam hæresim, *quæ*, seu natura, pro persona seu substantia usurpata fuerit à Scriptoris orthodoxis, ut ab Alexandro Alexandria Episcopo in sua ad Alexandrum Constantinopolitanum epistola. Cujusmodi est, inquit, Ego & Pater unum sumus: quod Dominus ait, non ut Patrem se esse pronunciarer, neque ut duas hypostasi naturas unum esse declararet. Et paulò post: Interque unigenita interveniens natura, per quam universa de nihilo fecit Pater Dei verbi, quæ ex ipso existente generata est. Et à Gregorio Nazianzeno, carn. 2. arcan. ubi loquens de Filio, dicit, quod sit natura genitori equalis. Hos non semel imitatus est Cyrillus Alexandrinus, cujus celebris, & tantoperè agitata, legitur in ejus epistola ad Successum hæc de Christo Domino sententia, unam esse Dei verbi incarnatam naturam.

Ad 2. locum dico, Clementem, dum ait Filium esse omnium Dominum, illum asserere verum Deum; eum de solo vero Deo verè dici possit illum esse omnium Dominum. Dum ait Filium servire pronuntiat Patris, non attribuit illi nisi servitutem impropriad, qualem veteres Orthodoxi magno consensu putarunt Filium, licet verum Deum, habere posse ad Patrem sola notionali ingeneri & genitori prærogativa superiorem.

§. VI.

De Origene.

Origenes Adamantius, Clementis Alexandrini discipulus fuit, & vixit usque ad tempora Imperatorum Galli & Volusiani. Singulati licet doctrina & eruditione præditus, multorum errorum insinuat, in quos ex Philosophia Platonica deceptus incidisse dicitur. Quæritur hic, utrum etiam enarraverit circa Verbi divinitatem?

RESPONSIO.

Origenes malè sensit & scripsit de divinitate Verbi.

Prob. 1. autoritate veterum Scriptorum. Nam 1. S. Hieronymus in sua ad Avitum epistola, in qua, ad eum librorum Origene de principiis translationem à se fideliter concinptam mitemens, monet Origene docuisse, Christum Filium Dei, non natum esse, sed factum: Deum Patrem, per naturam invisibilem, à Filio non videri: Filium, qui sit imago invisibilis Patris, comparatum Patri non esse veritatem; apud nos autem, qui Dei omnipotentis non possumus recipere veritatem, imaginariam veritatem videri; ut majestas ac magnitudo majoris, quodammodo circumscripta, sentiat in Filio: Deum Patrem esse lumen incomprehensibile, Christum collatione Patris, esse splendorem perpetuum; qui apud nos pro imbecillitate nostra magnus esse videatur: ex duabus statuis, quarum una major sit, quæ mundum impleat, & magnitudine sua quodammodo invisibilis sit; alia verò parvula, quæ sub oculis cadat; priori Patrem, posteriori Filium similem esse: Deum Patrem omnipotentem esse, bonum, & perfectæ bonitatis; Filium non esse bonum, sed auram quendam & imaginem bonitatis; ut non dicatur absolutè bonus, & cum addigamento Pastor bonus, Majorem Patris fortitudinem esse, quam Filii & Spiritus sancti: & rursus majorem Filii fortitudinem, quam Spiritus sancti; & consequenter ipsius sancti Spiritus majorem esse virtutem ceteris, quæ sancta dicuntur.

Teste igitur locupletissimo S. Hieronymo, in libris *de ap. xpo*, docuit Origene Verbum non esse nisi im-

propriè Filium Dei, utpotè non de substantia Dei, sed de non extantibus productum, adeoque puram esse creaturam, in omnibus Deo Patre partibus infinitis minorem. Plures distinxit ordines, & in supremo Deum Patrem, utpotè solum insectum & increatum, ac proinde solum verum Deum: in secundo Verbum solum, ut creaturarum omnium excellentissimam, quæ Filius Dei dicitur, propter specialissimam quamdam divinitatis participationem: in tertio Spiritum sanctum, propter excellentem sanctitatis prærogativam, quæ ceteris, quæ sancta dicuntur, longè eminet: in quarto creaturas alias intelligentia præditas, &c. Hæ autem blasphemæ non leguntur nunc in libris Principiorum, quales nunc extant, quia excidit translatio Hieronymi, & sola superest editio Rufini interpolatoris, qui, ut ipse in Libri primi præfatione testatur, quæ in libris Origene reperit in Trinitatis mysterio perperam scripta, correxit, aut prætermisit. Dum autem ait, à se correctæ, vel prætermittæ, ut aliena à doctrina Origene, & ab hæreticis inserta, audiendus non est; incunctanter enim anteponendus est Hieronymus Rufino, mediocris auctoritatis viro.

2. S. Epiphanius hæc. 64. sic loquitur de Origene: Eo temeritatis progressus est, ut asserat unigenitum Filium Patrem videre non posse, neque Spiritum Filium, neque Angelos Spiritum, neque homines Angelos. Atque hic primus illius lapsus fuit. Ita enim ex Patris substantia Filium esse censet, ut nihilominus creatus fuerit. Quem quidem sola id gratia consecutum existimat, ut Filius diceretur. Et in epist. ad Joannem Hierosolymitanum: Quis Catholicorum possit æquo animo sustinere, ut audiant Origene doctrinam atque consilium, & credant præclare illius prædicationi: Non potest Filius videre Patrem, neque Spiritus sanctus videre Filium? Hæc in libris *de ap. xpo* scribuntur. Certè si Filius Patrem videre non potest, verus Deus non est, nec Patri æqualis; sed intelligentia, ac proinde & in ceteris omnibus inferior. Unde jure merito in eadem epist. Epiphanius Origene vocat *Arii Patrem*.

3. S. Augustinus lib. de hæc. cap. 48. sic ait: Defensores ejus dicunt Origene, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum unius ejusdemque substantie docuisse... sed qui ejus plura legerunt, contradicunt. Dicit præterea ipse Origene, quod Filius Dei, sanctis hominibus comparatus, veritas sit; Patri collatus, mendacium: & quantum distat Apostoli Christo, tantum Filius Patri. Unde nec orandus est Filius cum Patre, quia non est author indulgentiarum petitionum, sed supplicator.

4. Justinianus Imperator in sua ad Mennam epistola, de Origene scribit, quod ante omnia in ipsam sanctam & consubstantialem Trinitatem blasphemias ausus est dicere: Patrem majorem esse Filio, Filium sancto Spiritu, Spiritum sanctum aliis spiritibus. Hoc ad suam impietatem addidit, ut diceret nec posse Filium Patrem videre, nec Spiritum sanctum Filium: ipsum Filium, & Spiritum sanctum creaturas esse; quodque nos sumus ad Filium, Filium esse ad Patrem. Hæc autem blasphemias ab Origene prolatas esse probat Justinianus, ex multis locis, ex libris principiorum depromptis.

Prob. 2. ex textibus Origene. Sic enim loquitur, 1. Tom. 1. in Joan. Dicendum est, Deum cum animam sapientiam creasset, illius cura permisisse, ut... formas præberet entibus & materie. Quibus verbis videtur Filium asserere puram creaturam, quæ velut instrumentum uti voluit Pater in aliarum creaturarum productione. 2. Tom. 2. Ut Pater *αὐτὸς* (hoc est, per se Deus, & verus Deus) se habet ad imaginem & imagines imaginis; sic hunc in modum se habet ipse λόγος, hoc est, ipsa ratio, ad eam, quæ est in singulis, rationem. Juxta Origene igitur, Verbum, quod est ipsa ratio per se subsistens, diversam habet substantiam à substantia Patris, sicut diversam habet substantiam à substantia aliarum creaturarum, ratione præditarum: nam juxta Origene, Verbum se habet ad alias creaturas ratione præditas, sicut Pater se ha-

Rel. rna. lib.
des rpa. k.
cl.